

Τεχνητή Νοημοσύνη

18η διάλεξη (2024-25)

Ίων Ανδρουτσόπουλος

<http://www.aueb.gr/users/ion/>

Οι διαφάνειες αυτής της διάλεξης βασίζονται:

- στο βιβλίο *Machine Learning* του T. Mitchell, McGraw-Hill, 1997,
- σε ύλη των διαλέξεων του μαθήματος Μηχανικής Μάθησης του A. Ng στο Πανεπιστήμιο Stanford (βλ. <http://cs229.stanford.edu/>).

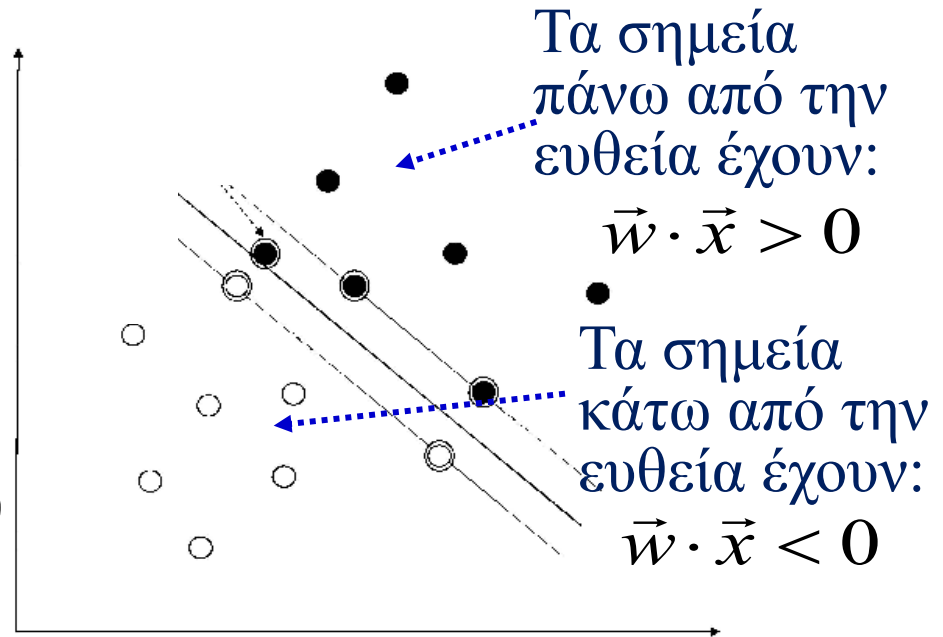
Τι θα ακούσετε σήμερα

- Γραμμικοί διαχωριστές.
- Ταξινομητές λογιστικής παλινδρόμησης.
- Μεγιστοποίηση πιθανοφάνειας με κατάβαση κλίσης.
- Ομαλοποίηση (regularization).
- Διαγνωστικοί έλεγχοι κατά τη χρήση επιβλεπόμενης μηχανικής μάθησης.
- Μέτρα αξιολόγησης για προβλήματα κατηγοριοποίησης και παλινδρόμησης.

Γραμμικοί διαχωριστές

- Για δύο ιδιότητες x_1, x_2 , προσπαθούμε να μάθουμε ευθεία που διαχωρίζει τις δύο κατηγορίες.

$$w_2 x_2 + w_1 x_1 + w_0 = 0$$

- Γενικότερα, για ιδιότητες x_1, x_2, \dots, x_n προσπαθούμε να μάθουμε ένα **υπερ-επίπεδο** που να διαχωρίζει τις δύο κατηγορίες.

Θεωρούμε πάλι ότι $x_0 = 1$.

$$w_n x_n + \dots + w_1 x_1 + w_0 = \sum_{l=0}^n w_l x_l = \vec{w} \cdot \vec{x} = 0$$

- **Απόφαση** κατάταξης:

$$C = \text{sign}(\vec{w} \cdot \vec{x})$$

Γραμμικοί διαχωριστές – συνέχεια

- Συχνά θέλουμε ο ταξινομητής να επιστρέφει και ένα **βαθμό βεβαιότητας**.
 - Π.χ. πόσο **πιθανό** θεωρεί να **ανήκει** ένα προς κατάταξη κείμενο με διάνυσμα \vec{x} στη **μία** ή την **άλλη κατηγορία**.
- Η προσημασμένη **απόσταση** $d_{\vec{w}}(\vec{x})$ από το υπερ-επίπεδο διαχωρισμού **δεν** είναι **καλός** βαθμός βεβαιότητας.

$$d_{\vec{w}}(\vec{x}) = \frac{\vec{w} \cdot \vec{x}}{\|\vec{w}\|}$$

Χωρίς το w_0 .

- **Δεν** είναι **περιορισμένη** στο $[0, 1]$.
- Για **μεγάλες** (θετικές ή αρνητικές) **αποστάσεις** θέλουμε η βεβαιότητα να **τείνει στο 1**.
- Για **μικρές αποστάσεις** θέλουμε η βεβαιότητα να **τείνει στο 0**.

Σιγμοειδής συνάρτηση (logistic function)

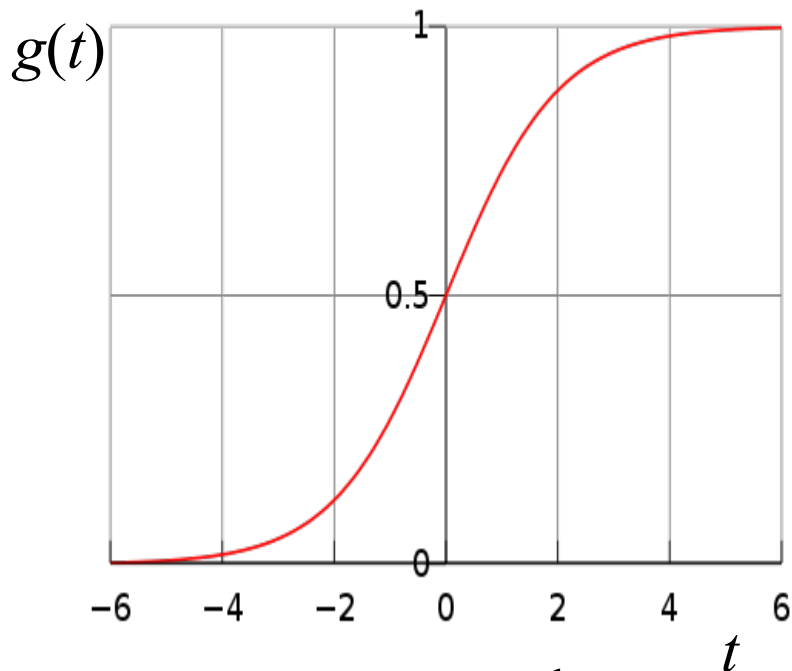
- Στην περίπτωση μας το t θα είναι η **προσημασμένη** (και μη κανονικοποιημένη) **απόσταση** από το υπερ-επίπεδο διαχωρισμού:

$$t = \vec{w} \cdot \vec{x}$$

- **Πιθανότητα** το \vec{x} να ανήκει στη **θετική** κατηγορία:

$$P(c_+ | \vec{x}) = \frac{1}{1 + e^{-\vec{w} \cdot \vec{x}}}$$

- **Πιθανότητα** να ανήκει στην **αρνητική** κατηγορία:

$$g(t) = \frac{1}{1 + e^{-t}}$$

$$P(c_- | \vec{x}) = 1 - P(c_+ | \vec{x})$$

Ταξινομητές λογιστικής παλινδρόμησης (logistic regression classifiers)

$$P(c_+ | \vec{x}) = \frac{1}{1 + e^{-\vec{w} \cdot \vec{x}}}, \quad P(c_- | \vec{x}) = 1 - P(c_+ | \vec{x}) = \frac{e^{-\vec{w} \cdot \vec{x}}}{1 + e^{-\vec{w} \cdot \vec{x}}}$$

- Κατά την **εκπαίδευση**, επιλέγουν το \vec{w} που κάνει τον ταξινομητή πιο βέβαιο ότι τα **παραδείγματα εκπαίδευσης** ανήκουν στις **σωστές κατηγορίες**.
 - Μεγιστοποιούν τη (δεσμευμένη) «πιθανοφάνεια» των παραδειγμάτων.

$$L(\vec{w}) = P(y^{(1)}, \dots, y^{(m)} | \vec{x}^{(1)}, \dots, \vec{x}^{(m)}; \vec{w})$$

Οι σωστές κατηγορίες των παραδειγμάτων εκπαίδευσης.

Τα παραδείγματα εκπαίδευσης.

Μεγιστοποίηση πιθανοφάνειας

- Θεωρώντας ότι τα παραδείγματα εκπαίδευσης έχουν επιλεγεί από τον **ίδιο πληθυσμό** και είναι **ανεξάρτητα**:

$$\begin{aligned} L(\vec{w}) &= P(y^{(1)}, \dots, y^{(m)} \mid \vec{x}^{(1)}, \dots, \vec{x}^{(m)}; \vec{w}) \\ &= \prod_{i=1}^m P(y^{(i)} \mid \vec{x}^{(i)}; \vec{w}) \end{aligned}$$

- Αντί να μεγιστοποιήσουμε την $L(\vec{w})$, βολεύει να μεγιστοποιήσουμε τη (γνησίως αύξουσα):

$$l(\vec{w}) = \log L(\vec{w}) = \sum_{i=1}^m \log P(y^{(i)} \mid \vec{x}^{(i)}; \vec{w})$$

- Είναι **κοίλη συνάρτηση**, δεν υπάρχει κίνδυνος να φτάσω σε τοπικό μέγιστο.

Μεγιστοποίηση πιθανοφάνειας – συνέχεια

- Αν παραστήσουμε τις (σωστές) κατηγορίες με $y = 1$ (θετική κατηγορία) και $y = 0$ (αρνητική), τότε:

$$P(y | \vec{x}; \vec{w}) = P(c_+ | \vec{x}; \vec{w})^y \cdot P(c_- | \vec{x}; \vec{w})^{(1-y)}$$

- Για $y = 1$ (θετική κατηγορία), ο 2^{ος} όρος εξαφανίζεται.
- Για $y = 0$ (αρνητική), ο 1^{ος} όρος εξαφανίζεται.

- Οπότε:

$$\begin{aligned} l(\vec{w}) &= \sum_{i=1}^m \log P(c_+ | \vec{x}^{(i)}; \vec{w})^{y^{(i)}} + \log P(c_- | \vec{x}^{(i)}; \vec{w})^{(1-y^{(i)})} \\ &= \sum_{i=1}^m y^{(i)} \log P(c_+ | \vec{x}^{(i)}; \vec{w}) + (1 - y^{(i)}) \log P(c_- | \vec{x}^{(i)}; \vec{w}) \end{aligned}$$

Μεγιστοποίηση πιθανοφάνειας – συνέχεια

- Με ανάβαση κλίσης:

Τώρα μεγιστοποιούμε το $l(\vec{w})$,
αντί να ελαχιστοποιούμε το $E(\vec{w})$.

$$\vec{w} \leftarrow \vec{w} + \eta \cdot \nabla l(\vec{w})$$

καταλήγουμε στον κανόνα ενημέρωσης:

$$w_l \leftarrow w_l + \eta \cdot \sum_{i=1}^m [y^{(i)} - P(c_+ | \vec{x}^{(i)})] \cdot x_l^{(i)}$$

- Αν έχουμε πολλά παραδείγματα εκπαίδευσης, χρησιμοποιούμε **στοχαστική ανάβαση κλίσης**.
 - Ένα μόνο παράδειγμα εκπαίδευσης (ή ένα mini-batch) σε κάθε βήμα, κάνουμε βήμα προς το $\nabla l_i(\vec{w})$.
 - Δεν υπάρχει κλειστή λύση.

Ομαλοποίηση (regularization)

- Στην πράξη αντί για το:

$$l(\vec{w}) = \sum_{i=1}^m \log P(y^{(i)} | \vec{x}^{(i)}; \vec{w})$$

συνήθως μεγιστοποιούμε το:

$$l(\vec{w}) - \lambda \cdot \|\vec{w}\|^2 = l(\vec{w}) - \lambda \cdot \sum_{l=0}^n w_l^2$$

L2 regularization (“ridge regression”)

δηλ. επιβραβεύουμε υποψήφια \vec{w} με πολλά μικρά βάρη.

- Υπάρχει έτσι **μικρότερος κίνδυνος υπερ-εφαρμογής**.
 - Π.χ. αν πολλά βάρη w_l είναι πολύ μικρά, οι αντίστοιχες ιδιότητες ουσιαστικά δεν χρησιμοποιούνται. Με λιγότερες **ιδιότητες** έχουμε **μικρότερο κίνδυνο υπερ-εφαρμογής**.
 - $\lambda > 0$. Η τιμή επιλέγεται με δοκιμές σε δεδομένα επικύρωσης.

To L1 regularization (“lasso regression”) χρησιμοποιεί τη νόρμα L1, δηλ. προσθέτει $-\lambda \sum_{l=0}^n |w_l|$. Οδηγεί σε πιο αραιά \vec{w} (με πολλά μηδενικά).

Πολυωνυμική λογιστική παλινδρόμηση (multinomial logistic regression)

- Επέκταση για **πολλές κατηγορίες** c_1, c_2, \dots, c_K .
 - Ουσιαστικά μαθαίνουμε έναν **ξεχωριστό γραμμικό διαχωριστή για κάθε κατηγορία** c_i .

πιθανότητα να ανήκει στην c_j

$$P(c_j | \vec{x}) = \frac{e^{-\vec{w}_j \cdot \vec{x}}}{\sum_{j'=1}^K e^{-\vec{w}_{j'} \cdot \vec{x}}}$$

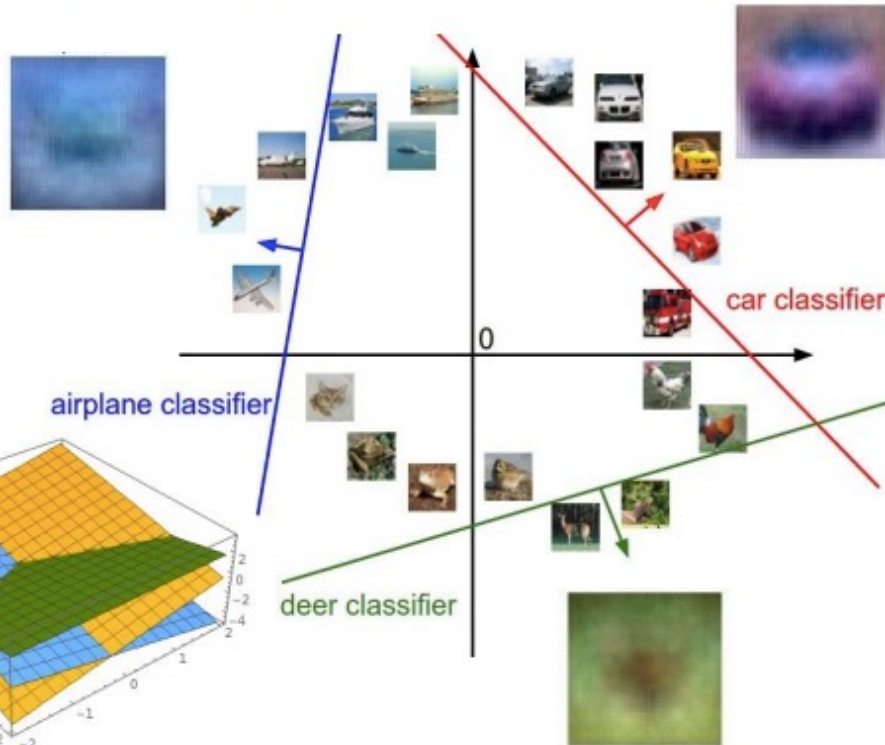
σταθερά κανονικοποίησης

διαφορετικό διάνυσμα βαρών ανά κατηγορία

- Άλλη εξήγηση: υπολογίζουμε την **ομοιότητα** $z_j = \vec{w}_j \cdot \vec{x}$ του \vec{x} με τον **εκπρόσωπο** \vec{w}_j κάθε **κατηγορίας** c_j και εφαρμόζουμε **softmax** (δηλ. $\frac{\exp(z_j)}{\sum_{j'} \exp(z_{j'})}$) στις ομοιότητες z_j για να γίνουν **πιθανότητες** με άθροισμα 1.
- Εκπαιδεύουμε πάλι **μεγιστοποιώντας** τη (δεσμευμένη) **πιθανοφάνεια** των παραδειγμάτων εκπαίδευσης.

Πολυωνυμική λογιστική παλινδρόμηση

Interpreting a Linear Classifier

$$f(x, W) = Wx + b$$

Array of **32x32x3** numbers
(3072 numbers total)

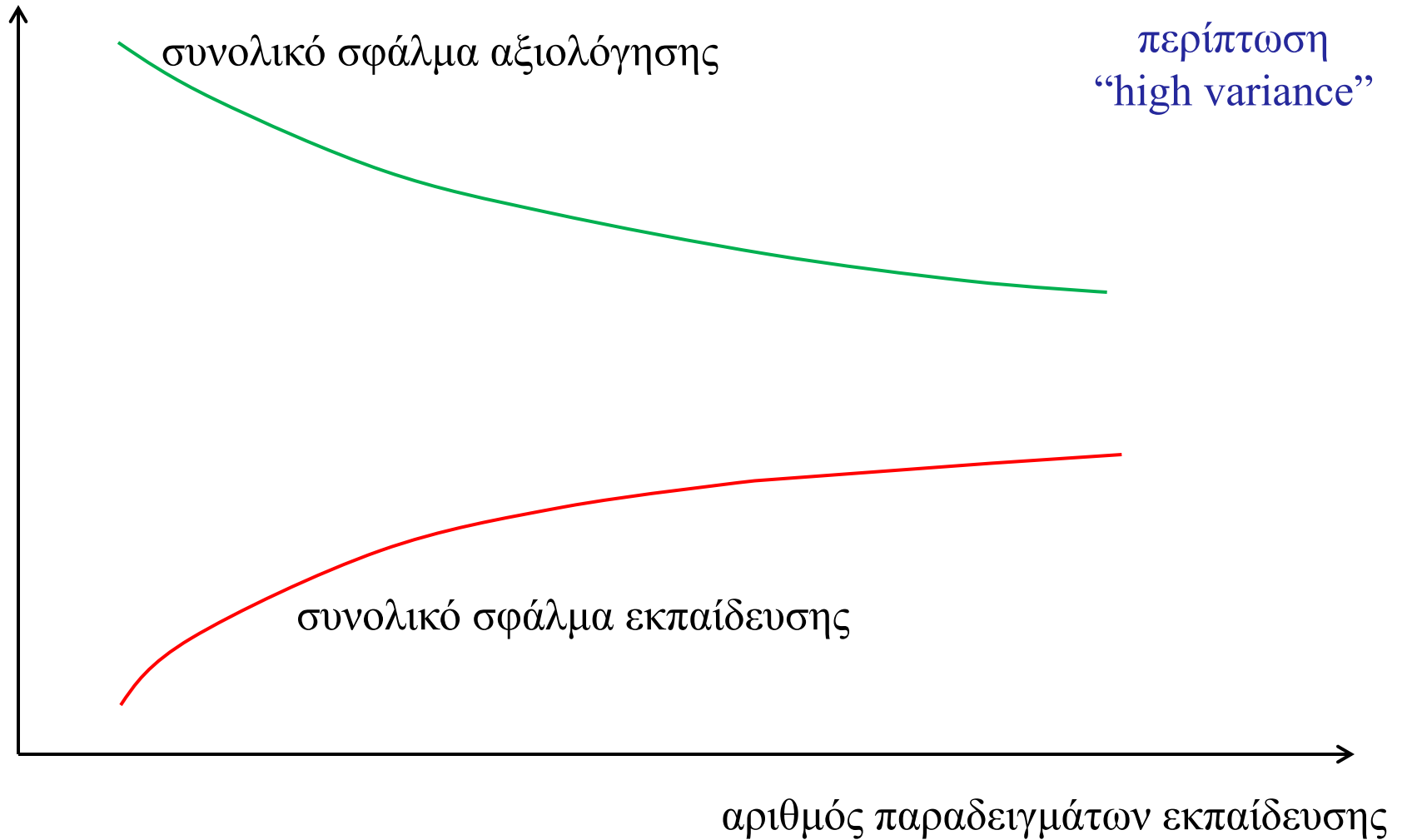
Plot created using [Wolfram Cloud](#)

Cat image by [Nikita](#) is licensed under [CC-BY 2.0](#)

Συμβουλές χρήσης επιβλεπόμενης MM (βασισμένες σε συμβουλές του A. Ng)

- Στους περισσότερους αλγορίθμους επιβλεπόμενης μηχανικής μάθησης το συνολικό **σφάλμα στα δεδομένα εκπαίδευσης** είναι χαμηλότερο από το συνολικό **σφάλμα στα δεδομένα αξιολόγησης**.
 - **Σφάλμα εκπαίδευσης**: Πόσο καλά τα πάμε στα ίδια δεδομένα που χρησιμοποιήσαμε για εκπαίδευση.
 - **Σφάλμα αξιολόγησης**: Πόσο καλά τα πάμε σε διαφορετικά δεδομένα από εκείνα που χρησιμοποιήσαμε για εκπαίδευση.
- Το **σφάλμα εκπαίδευσης** συχνά είναι μια χρήσιμη ένδειξη του πόσο καλά μπορούμε να ελπίζουμε ότι θα τα πάμε κατά την **αξιολόγηση**.
- Παραστάσεις των δύο ειδών σφαλμάτων συχνά βοηθούν να **διαγνώσουμε** τι δεν πάει καλά με το σύστημά μας.

Διαγνωστικοί έλεγχοι: υπερ-εφαρμογή

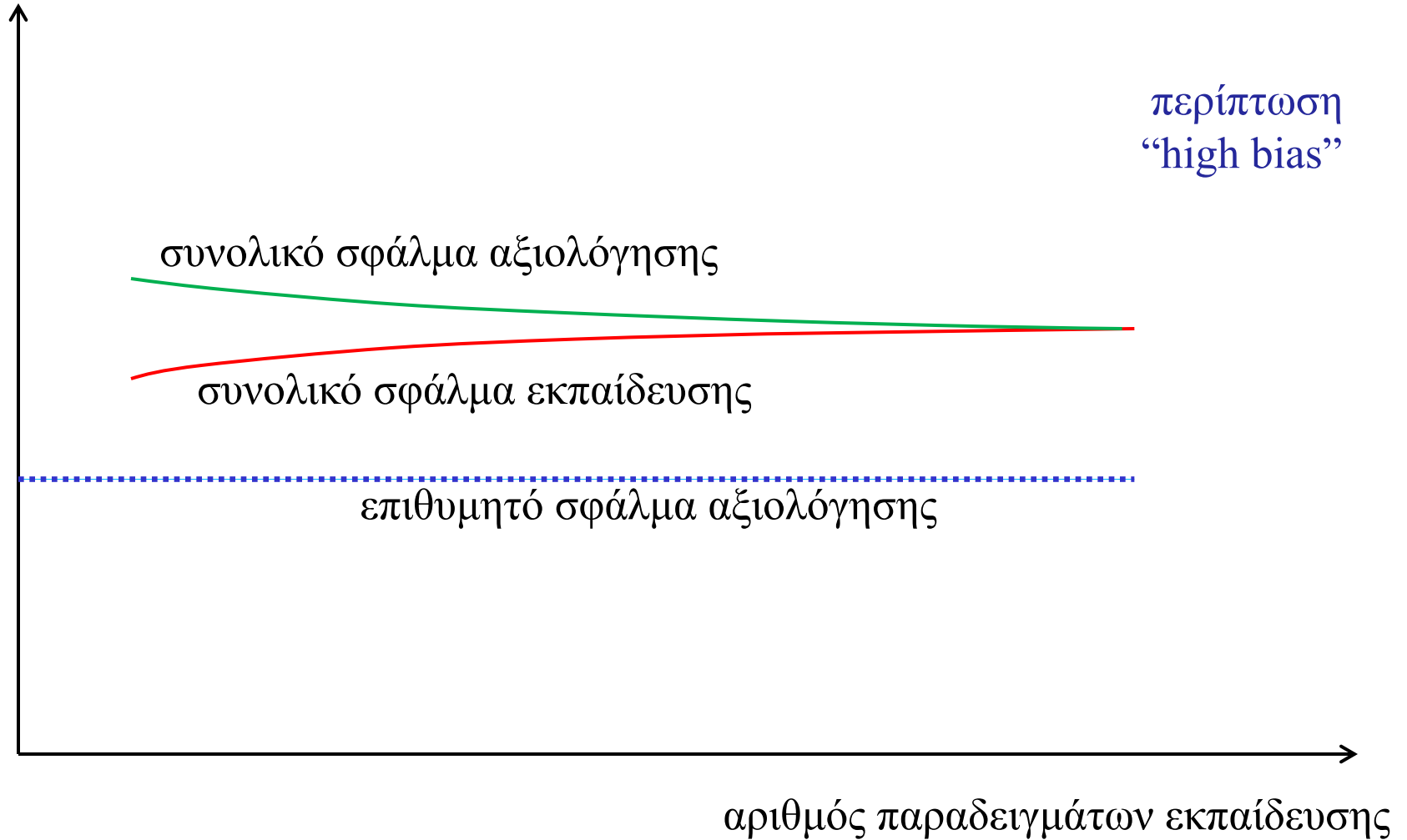
Διαγνωστικοί έλεγχοι: υπερ-εφαρμογή

- Αν παρατηρούμε τα εξής:
 - Το συνολικό **σφάλμα εκπαίδευσης** αυξάνεται (χειροτερεύει) **απότομα** όσο προσθέτουμε παραδείγματα εκπαίδευσης.
 - Το συνολικό **σφάλμα αξιολόγησης** μειώνεται (**βελτιώνεται**) **απότομα** όσο προσθέτουμε παραδείγματα εκπαίδευσης.
 - **Κυρίως**: υπάρχει μεγάλη διαφορά μεταξύ των δύο σφαλμάτων.
- Μπορεί το σύστημα να πάσχει από **υπερ-εφαρμογή**:
 - Τα πηγαίνει **πολύ καλύτερα στα δεδομένα εκπαίδευσης** από ό,τι στα **δεδομένα αξιολόγησης**, γιατί μαθαίνει **ιδιαιτερότητες των παραδειγμάτων αξιολόγησης**.
 - Ευκολότερο να συμβεί με **λίγα δεδομένα εκπαίδευσης**.
 - Όσο **αυξάνονται τα δεδομένα εκπαίδευσης**, τόσο **δυσκολότερο** γίνεται να μάθει **ιδιαιτερότητές τους**. Πετυχαίνει καλύτερη γενίκευση, οπότε τα πηγαίνει και **καλύτερα στα δεδομένα αξιολόγησης**.

Διαγνωστικοί έλεγχοι: υπερ-εφαρμογή

- Τι **μπορεί** να βοηθήσει:
 - 👍 **Περισσότερα δεδομένα εκπαίδευσης.**
 - 👍 **Λιγότερες (καλύτερες) ιδιότητες (επιλογή ιδιοτήτων, SVD).**
 - 👍 **Μεγαλύτερο λ στη λογιστική παλινδρόμηση.**
 - 👍 **Απλούστερο μοντέλο υποθέσεων (π.χ. γραμμικές αντί για πολυωνυμικές υποθέσεις υψηλότερου βαθμού ή αντί για μη παραμετρικό μοντέλο όπως ο k -NN).**
- Τι **δεν** θα βοηθήσει μάλλον:
 - 👎 **Περισσότερες ιδιότητες.**
 - 👎 **Πιο περίπλοκο μοντέλο (π.χ. πιο πολλά επίπεδα ή περισσότεροι νευρώνες ανά επίπεδο σε ένα νευρωνικό δίκτυο).**
 - 👎 **Περισσότερα δέντρα στα Τυχαία Δάση.**

Διαγνωστικοί έλεγχοι: πολύ περιορισμένος χώρος αναζήτησης

Διαγνωστικοί έλεγχοι: περιορισμένος χώρος αναζήτησης

- Αν παρατηρούμε τα εξής:
 - Το συνολικό **σφάλμα εκπαίδευσης** αυξάνεται (χειροτερεύει) πολύ λίγο όσο προσθέτουμε παραδείγματα εκπαίδευσης.
 - Το συνολικό **σφάλμα αξιολόγησης** μειώνεται (βελτιώνεται) πολύ λίγο όσο προσθέτουμε παραδείγματα εκπαίδευσης.
 - **Κυρίως**: υπάρχει πολύ μικρή διαφορά μεταξύ των δύο σφαλμάτων (και δεν έχουμε φτάσει στο επιθυμητό επίπεδο σφάλματος).
- Ίσως ο **χώρος αναζήτησης** είναι υπερβολικά **περιορισμένος**:
 - Το σύστημα ίσως **δεν μπορεί να μάθει** αυτό που θέλουμε, γιατί δεν περιλαμβάνεται στο χώρο αναζήτησης.
 - Οι **υποθέσεις** του χώρου ίσως είναι **υπερβολικά απλοϊκές**, για να γενικεύσουν τα δεδομένα εκπαίδευσης.

Διαγνωστικοί έλεγχοι: περιορισμένος χώρος αναζήτησης

- Τι μπορεί να βοηθήσει:

- 👍 **Περισσότερες ιδιότητες** (π.χ. νέες πληροφορίες ή προσθήκη συνδυασμών ιδιοτήτων, όπως λογικό ΚΑΙ ζευγών ιδιοτήτων στη λογιστική παλινδρόμηση, που δεν μαθαίνει από μόνη της τέτοιους συνδυασμούς).
- 👍 **Πιο περίπλοκο μοντέλο υποθέσεων** (π.χ. περισσότερα επίπεδα ή περισσότεροι νευρώνες ανά επίπεδο σε ένα νευρωνικό δίκτυο).
- 👍 **Περισσότερα δέντρα στα Τυχαία Δάση.**
- 👍 **Μικρότερο λ** στη λογιστική παλινδρόμηση.

- Τι δεν θα βοηθήσει μάλλον:

- 👎 **Περισσότερα δεδομένα εκπαίδευσης.**
- 👎 **Λιγότερες ιδιότητες** (π.χ. με επιλογή ιδιοτήτων, SVD).

Evaluating classifiers

- **Accuracy** (correct decisions/total decisions) is **not always a good evaluation measure!**
 - If we have two classes and one is much more frequent (e.g., 80% of instances), a **majority classifier** that always classifies in the most frequent class will have an accuracy of 80%!

- **Precision of a class:**

- **How many of the instances classified in the class** (true positives + false positives) **are true members** of the class (true positives).

$$\text{Precision} = \frac{TP}{TP + FP}$$

$$\text{Recall} = \frac{TP}{TP + FN}$$

- **Recall of a class:**

- **How many of the true members** of a class (true positives + false negatives) **are classified in the class** (true positives).

Evaluating classifiers – continued

- **F-measure:**
$$F_{\beta} = \frac{(\beta^2 + 1) \cdot \text{Precision} \cdot \text{Recall}}{\beta^2 \cdot \text{Precision} + \text{Recall}}$$
 - **Combination of precision and recall** (weighted harmonic mean).
 - For $\beta = 1$, **equal importance to precision and recall**. (But the harmonic mean is closer to the min of the two values than the arithmetic mean.)
- **Averaging precision or recall over n classes:**
 - **Macro-averaging** (equal weight assigned to all classes):

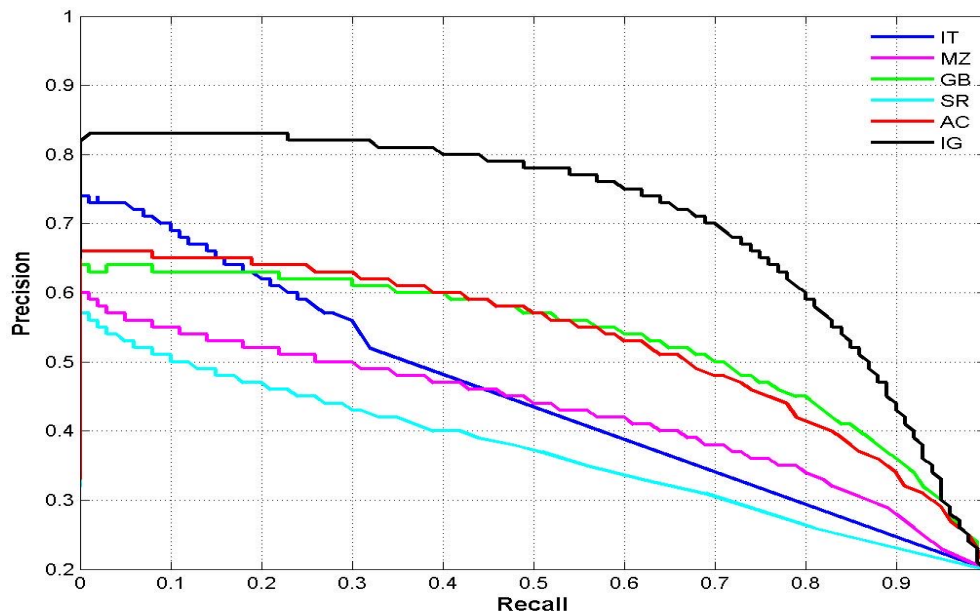
$$\text{MacroPrecision} = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n \text{Precision}_i \quad \text{MacroRecall} = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n \text{Recall}_i$$

- **Micro-averaging** (frequent classes treated as more important):

$$\text{MicroPrecision} = \frac{\sum_{i=1}^n TP_i}{\sum_{i=1}^n TP_i + FP_i} \quad \text{MicroRecall} = \frac{\sum_{i=1}^n TP_i}{\sum_{i=1}^n TP_i + FN_i}$$

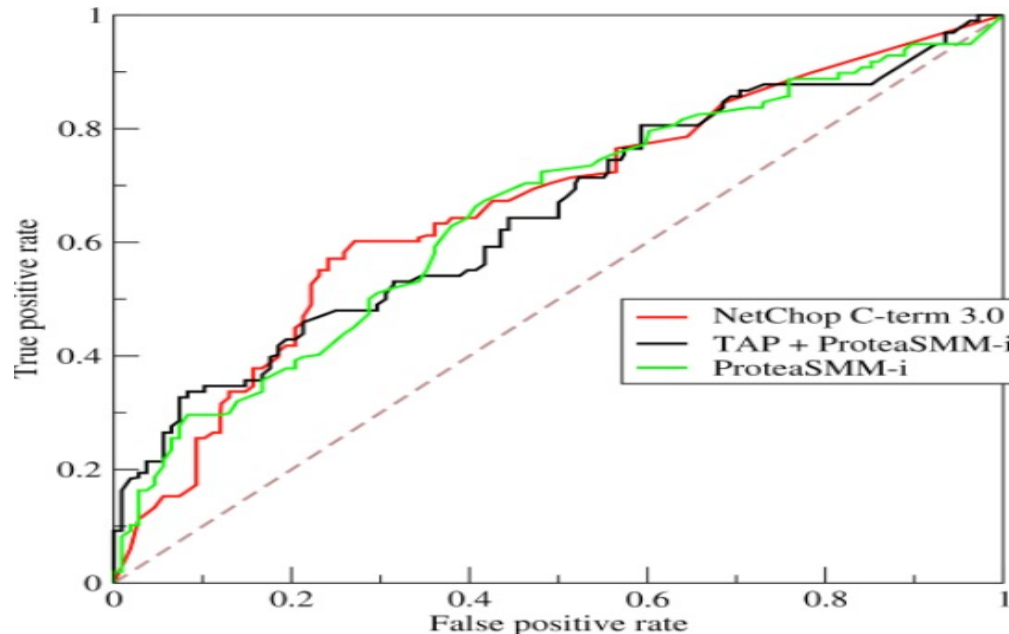
Precision-recall diagrams

- In many algorithms, we can **opt for higher precision** at the expense of **lower recall**, or **vice versa** by **tuning a threshold**.
 - In Naive Bayes: $h(\vec{x}) = 1$ iff $P(C = 1|\vec{x}) > t$
 - For **different values** of the **threshold t** , we obtain **different pairs of precision-recall scores** (on test data).
 - The **larger the area under the curve** (**AUC of Precision-Recall curve**, a.k.a. **Average Precision**) the **better** the system. (AP is slightly different in IR.)
 - For **multiple classes**, we can **average AP** over classes, obtaining **Mean Average Precision (MAP)**.

ROC curves

- Instead of Precision-Recall curves, it is also common to plot **Receiver Operating Characteristic (ROC)** curves.
 - **True Positive Rate** = $\frac{TP}{TP+FN}$ = **Sensitivity** = Recall of positive class
 - **False Positive Rate** = $\frac{FP}{FP+TN}$ = $1 - \frac{TN}{TN+FP}$ = **1 - Specificity**
= 1 - Recall of negative class
 - The **larger** the **AUC** (of ROC curve) the **better** the system.

Βιβλιογραφία

- Russel & Norvig (4^η έκδοση): ενότητες 19.6.4, 19.6.5, 19.9.3.
 - Όσοι ενδιαφέρονται μπορούν να διαβάσουν προαιρετικά και τις υπόλοιπες ενότητες του κεφαλαίου 19.
- Βλαχάβας κ.ά: ενότητες 18.3.3, 18.12.
- Συμβουλευτείτε τις σημειώσεις «Linear regression, classification and logistic regression, generalized linear models» του A. Ng.
 - Βλ. https://sgfin.github.io/files/notes/CS229_Lecture_Notes.pdf, σελ. 1–7, 16–19.
 - Όσοι ενδιαφέρονται μπορούν να διαβάσουν προαιρετικά (εκτός εξεταστέας ύλης) και τις υπόλοιπες ενότητες. Το Perceptron της ενότητας 6 θα το συναντήσουμε και στην επόμενη διάλεξη.

Βιβλιογραφία – συνέχεια

- Οι ταξινομητές λογιστικής παλινδρόμησης περιγράφονται και σε πρόσθετο (ηλεκτρονικό, δωρεάν) κεφάλαιο του βιβλίου «Machine Learning» του T. Mitchell.
 - Βλ. <http://www.cs.cmu.edu/~tom/NewChapters.html>.
 - Βλ. εισαγωγή ενότητας 3 και υπο-ενότητες 3.2 και 3.3.
- Οι Μηχανές Διανυσμάτων Υποστήριξης (Support Vector Machines, SVM) είναι άλλη μια σημαντική μέθοδος επιβλεπόμενης μάθησης.
 - Περιγράφονται στην ενότητα 19.7.5 των Russel & Norvig (4^η έκδοση) και στην ενότητα 18.9 των Βλαχάβα κ.ά.
 - Περιγράφονται επίσης στο κεφάλαιο 15 του βιβλίου «An Introduction to Information Retrieval» των C.D. Manning, P. Raghavan και H. Schütze, το οποίο διατίθεται ελεύθερα (βλ. <http://www-nlp.stanford.edu/IR-book/>).

